

Szépirodalmi és ismeretterjesztő képes hetilap.

IV. ÉVFOLYAM.

Pest, Május hó 3-án 1868.

18. SZÁM.

Felelős szerkesztő:
VÉRTESI ARNOLD.

Megjelen minden vasárnapon. — Szerkesztő- és kiadó-hivatal: Pest, Dorottya-utca 11. sz.

Kiadó-tulajdonos:
Ifj. DEUTSCH MÓR.

Előfizetési díj: Negyedévre 2 frt. — Félévre 4 frt. — Egész évre 8 frt. — „PESTI HETILAP“-pal együtt: Negyedévre 3 frt. — Félévre 6 frt. — Egész évre 12 frt.

Tartalom-jegyzék.

Szöveg: Egy véres dráma kulcsa; elbeszélés Vértesi Arnoldtól. (Vége). — Elmentem . . . ; költemény Tóth Kálmántól. — Humbert olasz herceg és neje Margareta savoyai hercegnő. — A margit-szigeti fürdő; Liptay Páltól. — Johnson vádlója. — Francia halászkok; ifj. Ábrányi Kornéltól. — Bécs-

ből Pestre; utazás egy csónakon. — Pré-Gilbert marquis; francia-beszély Ponson du Terrailtól. (Folytatás.) — Az Ebergényi pör. — A hét története. — Hírszokrány: újdonságok; irodalom és művészet, ipar és kereskedelem.

Képek: A margit-szigeti fürdő. — Humbert olasz herceg és neje Margareta savoyai hercegnő. — Stevens, a

washingtoni képviselőház vádló bizottmányának elnöke a senatusba megy. — Bécsből Pestre: hold felkölte; csallóközi aranykutatók; kilátás a visegrádi várból; bakonyszéli kanászok; halász kunyhók; Esztergom alatti tájkép; gabnaszállító hajó; Visegrád vár romjai; hivatalos vendégek. — Francia halászkok. — Chorinsky Gusztáv és Ebergényi Julia.

Egy véres dráma kulcsa.

Elbeszélés

Vértesi Arnoldtól.

(Vége.)

Senkinek sem jutott eszébe, hogy Molnár Julcsa megmérgezésével Péter Bálintot vádolja. Hiszen ha ő lett volna a megmérgező, ő maga csak nem evett volna a mérgezett ételből.

Ez igen természetes és egyszerű okoskodás volt, — nekem együgyűnek tűnt föl. Nem tudom, természet-fölötti ösztönből-e vagy csupán csak gyűlöletből — én magamban Péter Bálintot gyanúsítottam.

Makacsul meg voltam győződve, hogy az ő kezének kellett itt működni. Nagy oka volt örökre elnémitni azt a leányt s olyan embernek ismertem, a ki semmi vétektől vissza nem retten, ha céljához szükséges az. Hogy önmagát és a többi cselédet is megmérgezte, az történhetett a gyanu elhárítása végett is. Ugy látszott, eléggé ovatos volt, a mérgezett ételből nem evett annyit, hogy hallált okozhatott volna.

Meglehet, hogy igazságtalan volt gyanum, hanem én mindent föltettem ez emberről. Egy étellel több vagy kevesebb talán nem is okoz neki lelkiismeret-furdalást.

Minél tovább gondolkoztam, annál jobban eliszonyodtam. Most még inkább irtóztam azon gondolattól, hogy az én kedves jó Ilonka hugom ez undok vétekekkel terhelt embernek neje lesz. De nem találtam rá semmi módot, hogyan ment sem meg?

Tehetetlen valék e gazemberrel szemben. Nem vádolhattam őt Molnár Julcsa megmérgezésével, nem vádolhattam semmi bűnnel. Semmit sem tudtam volna ellene bizonyítani.

Reszkettem a düh miatt, midőn újra láttam, a mérgezés esete óta először roko-

nom házánál. Még bágyadt és halvány volt nagyon. Ilonka támogatta, midőn végig ment a szobán s a beteg férfi oly gyöngéd és szeretetteljes pillantással nézett reá, hogy egy percze megdöbbentem magam is és hinnen kellett, hogy nagyon, igen nagyon szereti.

Kimentem a szobából, mert nem akartam, hogy szívemet ellágyítsa e nagy szerelem látása. Ki tudja nem tettetés-e még ez is? El voltam határozva, minden áron szétszakítani e készülő házasságot.

Mikor Péter Bálint eltávozott, egy órával később utána mentem.

— Mivel lehetek szolgálatára? szólt esendesen. Hideg, nyugodt arca újra dühre lobbantott.

Röviden, s a mennyire bosszúságomat elfojtani birtam, hidegen elmondtam, mit kívánok tőle: hogy mondjon le Ilonka kezéről és soha többé rokonaim házába ne lépjen.

Arczán semmit nem vehettem észre.

— Ilonka kívánsága ez? kérdé esendesen.

— Nem.

— Tehát a szülőké?

— Azoké sem, egyedül az enyém.

— Akkor, uram, nem tudom, ki jogosította fel

önt erre? szólt, megtartva előbbi nyugodtságát.

— Följogosít azon kötelesség, melylyel minden becsületes ember tartozik egy ártatlan leányt megóvni, hogy önhöz hasonló gazembernek áldozatául ne essék.

Egy pillanatra megrázkodni láttam. Bágyadtan támaszkodott egy asztal szögletéhez.

— Elég, szólt komoly, büszke tekintetét rajtam nyugtatva. Ön párbajt akar? Legyen biztosítva, hogy kívánsága teljesülni fog.

S aztán keserű mosolylyal hozzátevé, betegségtől lankadt karjait nézegetve.

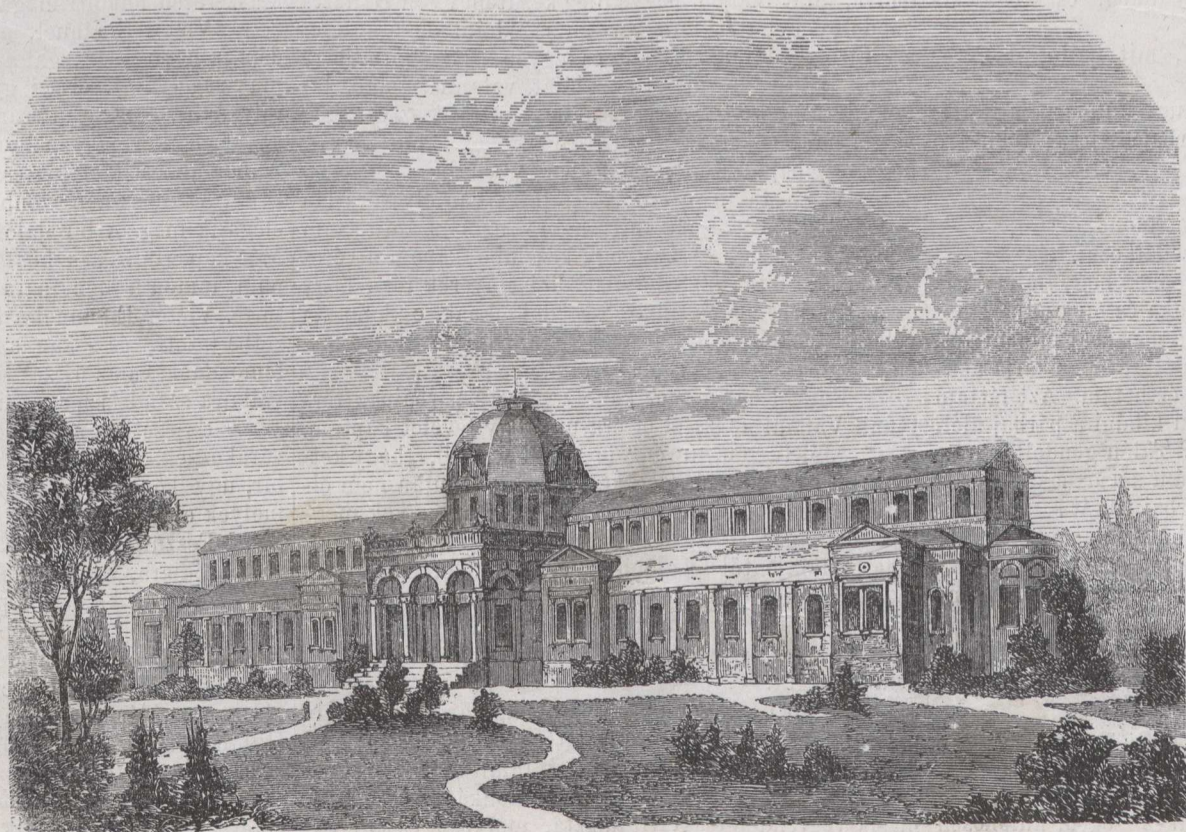
— Dicséretére válik önnek, hogy az időt oly jól ki tudja választani.

Utóbbi szavainak igazságát éreztem, hanem ingerültségemben semmit sem fontoltam meg. Csak arra gondoltam, hogy végre szemben állhatok ezen emberrel fegyver fegyver ellen. Ilonka meg lesz mentve e szörnyeteg hálójából, vagy én meghalok.

Jól tudtam, hogy mily szörnyű fájdalmat fogok okozni a szegény leánynak, ha azt, kit a világon legjobban szeret, megölöm. Előttem állt a kétségbeesés képe, a nehéz bánat szomorú napjai, mikor látni fogom őt sirni, zokogni és kezeit tördelni. Hanem arra számítottam, hogy még nagyon fiatal, szívének sebe könnyen begyógyul, mindent elfelejt s pár év múlva boldog lehet valami derék férj karjai közt.

S ha én találnék elesni a párbajban? Mi lesz akkor Ilonka sorsa? Akkor talán örködni fog felette a jó isten.

Nem tértem vissza Ilonkák házához, hol eddig szállva voltam, hanem azon

A MARGITSZIGETI FÜRDŐ.

sokba is bocsátkozott; végre szeme egy osztrák hercegnőn akadt meg, mely főhercegi családdal a savoyai házat már régebb idő óta sógorság kötötte össze.

E házasságnak azonban a hercegnő kora halála véget vetett. Ennek következtében ismét első tervükhöz folyamodtak, mely a koronaörökös és savoyai Margareta hercegnőt az 1855-ben elhalt Ferdinand genuai herceg, a király egyetlen fivérének és Erzsébet szász hercegnőnek 1851. november 20 született lányát egyesíti és az eljegyzés ez év január 29-én közzé is tett.

Humbert herceg 16 éves neje a legszeretetre méltóbb és bájosabb hölgyek egyike, ki minden tekintetben méltó a trónra. Margareta hercegnő anyja szeretete és gondossága alatt növekedett fel, és szellemi tehetségeit e gondosság minden irányban kifejleszté. A leendő olasz királyné jóteknységéről a turini nép igen sok szép példát jegyezett fel. Margareta hercegnő az utóbbi években anyjával és bátyjával Tamás herceggel Pillnitzben a szász udvarnál hosszabb időt töltött látogatásban, és kik ott közelében éltek, nem győzik szeretetreméltóságát magasztalni.

Maga Victor Emanuel is nagy ragaszkodással csügg menyén és e házasság óta kedélye sokkal vidámbb, mint azelőtt.

A menyegző ugyanazon a napon ment végbe, melyen 18 év előtt a genuai hercegnő boldogult férjével az oltár elé lépett.

A margit-szigeti fürdő.

(Képpel az első lapon.)

Ha hazánk fürdőintézetein végig tekintünk s körülményesebben megvizsgáljuk azok berendezését, szervezetét, be kell vallanunk, hogy hazai fürdőink, nélkülözök a kényelmet, a czélszerű berendezést, s ezer és ezer mindenféle hiányok merülnek föl, melyekre a fürdő-közönség csak akkor jön reá, midőn már ott van, mikor már kénytelen ott maradni és élvezni a meglehetőst, a jó, a tökéletes, a kényelmes helyett. S valljuk be őszintén, hogy fürdőintézeteink, dacára hogy oly sok hiánnyal bírnak, mégis rendkívül drágák, sokszor csak azért is mennek betegek külföldre, mivel azon pénzért ott több kényelmet, több szórakozást és így több üdülést is nyerhetnek, mint itthon akár Koritnyiczán, akár Szilácson stb. Pedig gyógyvizeink jók, kitűnőek és némelyek hatásosabbak az enémű külföldieknél.

Hazai fürdőtulajdonosaink igyekeznek tehetségük szerint a bajokat orvosolni, de ezen javítások vagy olyanok, melyekben meg van az akarat, de nem elégít ki, mivel nem bírja az illető pénzereje, vagy olyanok, melyek ha némileg kielégítenék is, de neheztve van a látogatás a rozsz ut és közlekedés által.

Legérezhetőbb hazai fürdőintézeteinknél a lakás hiánya. Egyesek mint már említém nem segíthetnek ezen. volt eset, hogy dacára a kényelmetlen rozsz utnak, nagy számmal érkeztek vendégek s örömezt látogatták volna hazai fürdőinket, de nem volt a vendéget hova tenni, a szabad ég alatt pedig csak nem háthat beteg ember, s így oda mentek, hol hely van, külföldre.

Mostanában alakult egy részvénytársaság, mely feladatául tűzte ki Koritnyiczát emelni, ott építeni, ujtani stb. Adja az ég, hogy sikerüljön; bár e társaság is eltért kitűzött programjától, midőn a budai vizgyógyintézetet bérbe adta, s nem saját közreműködése által igyekezett oda emelni, hova szerencsére és dicsérrel legyen mondva, derék bérlői emelték és emelni igyekeznek.

Füred és a budai császárfürdő, e két magyar fürdő az, mely igyekezett a kívánalmak színvonalára emelkedni. Füreden erős és tapintatos kéz vezeti az ügyeket Écsi László ügyigazgató ur személyében; a császárfürdő újabb idők óta újra bérlők kezében van s nem mulik az igyekezeten a reformokat illetőleg.

De miért nincs nagy Magyarországnak egy fürdőintézete, a milyen kell hogy legyen, midőn van vize, van fürdőközönsége? Ezt kérdezhettem magában egy főúr, ki szereti hazáját, Magyarországot, ki a magyar nemzet rokonszenvét mindig bírta, ő elhatározta magában egy úgy is bábajos szigetet tündérkertté átalakítani, és oda oly fürdőintézetet teremteni, melyről a magyar közönség még álmodni sem mert, s talán még most sem igen hiheti, hogy az való lehessen. E férfiu József főherceg, e fürdő pedig a margit-szigeti fürdő leendő.

A margit-szigeti artézi kut rajzát már ösméri közönségünk; most megismertetjük a kis fürdő-épülettel. Micsoda kicsi? — fogja kérdezni az olvasó, — hisz ez épület egész palota!

Igen ám! és mégis úgy van! ez csak fia a nagynak.

A munkálatokat a Margit-szigeten ez év tavaszán erélyesen megkezdtek. Naponként 500 munkás dolgozik ott.

Az építkezés a sziget elején és hátulján folyik a legnagyobb erélyvel, mivel a nagy fürdő — melyet alább érinteni fogunk — a sziget közepére jön. A terveket Ybl jeles építésznök készíté.

A sziget elején egy vendéglő épül, jó pinczékkel, verandával nyílt kilátással Buda-Pest felé, mely kép egyuttal a legszebb panorámát nyújtja a szemlélőnek.

A kertészeti munkálatok is rendkívül erélyesen folynak a sziget nagy részén. Hol eddig csak gyöngy pázsit volt, ott már az idén is a legszebb virágok és cserjék töltik be a helyet, a vén fákat is meg-meg nyirták, most újra megifjodva hajtják lombos ágaikat, mintegy üdvözölve a reformokat, melyek a főváros közelében fekvő és mégis annyira elhagyott szigeten ütöttek föl, oly váratlanul tanyájukat. A szigeten egy két öl szélességű ut vezet körül, melyet most építenek, alapját kövekkel rakják ki, s így aligha nem kocsizásra leendő használva.

A sziget hátsó részében emelkednek ki a földszinén azon épület alapfalai, melyet sikerült képünk ábrázol. Ez épület közelében van az artézi kut, melynek meleg kénvize fogja ellátni e gyógyfürdőt vízzel.

Lesz az épületben 5 t medence carrarai-márvány és porcelánból, minden fürdő a szokásos előszobával ellátva; az emeleten pedig lakosztályok lesznek. Hogy mily kényelmes és mily fényes leendő ez épület berendezése, kitűnhetik abból is, hogy a főherceg mindazon készülékeket, melyek a fürdészet terén a párisi világkiállításon feltűntek, meghozatta és azok közül is csak a legjobbat fogja alkalmazni.

E fürdő épület mögött nem messzire építik jelenleg a gépházat és mosó intézetet is. A gőzgép 150 lóerővel fog működni, a Dunából hideg vizet szivattyuz a zuhanyok részére.

E három épületnek 1869. tavaszra készen kell lennie, mivel ekkor szándékoznak e fürdőt a használatnak átadni.

Az épületek padlózatai magasabbak lesznek néhány lábbal, mint az 1838-iki árvíz legmagasabb pontja és soha az épületek veszedelemtől nem tarthatnak.

Ha az alesi park artézi kutját bevégezték, — hol már 80° mélységben fúrnak, — azonnal megkezdik a Margit-sziget közepin a második kut furását is, melynek vízbősége, az eddig tett számításokat tekintve, még gazdagabb leendő, mint a jelenlegi-é, pedig ez is már 60,000 akó vizet ad naponként.

E furás sikerétől függ a nagy fürdő kiépítése. Állni fog pedig egy nagyszerű hotelből, melyből a fürdőintézetek indulnak ki négyszögben, széles fedett üveg folyosók kötik egymással össze ezeket. Lesznek kis áru-csarnokok és gőzfürdők, a nagy épületből jobbra nagy uszoda, hátra pedig a főherceg pompás várszerű nyaralója. A sziget több helyén regényes vizesek, szökőkutak, tavak stb. lesznek. A kikötőhely is nagyszerű leendő, a hotellel átellenben a Duna partján két várszerű előfok közt nagy széles lépcső fog levezetni a Dunáig, hol a gőzhajónak rendes kiállóhelye lesz. S mint halljuk, a regényes zárdaromok közt egy kápolnát is szándékoznak építeni.

Ha a főherceg tervei úgy sikerülnek, mint eddig, úgy pár év múlva ha elhaladunk e sziget előtt, kalaplevéve kell megemlékeznünk arról, ki hazai iparunk és munkásságunknak alkalmat nyújtott egy elhagyott szigetből oly tündérkertet varázsolni elő, melyre büszkén tekinthetünk.

LIPTAY PÁL.

Johnson vádlója.

(Képpel a 207. lapon.)

A pör, melyet a nemzet képviselői indítottak az északamerikai köztársaság elnöke ellen, még nincs befejezve. Bámulva tekint a világ a szabadság országára, hol vád alá helyeztetett s törvénytörés előtt áll a köztársaság feje, a nélkül, hogy e miatt megrendülne az állam gépezete, a nélkül, hogy csak egy kő is kiesne a köztársaság épületéből. Johnson, ki oly gögösen és makacsul ujjat húzott a képviselő házzal, mostanáig nem jelent meg személyesen a senatus előtt védeni magát az ellene emelt súlyos vádak miatt. Ügyvédei védelmezik kifogások, mentségek s a prókátortudomány egyéb eszközeivel. A pör folyamáról sokat olvashat a közönség a napi lapok hasábjain. Mi itt csak egy érdekes jelenet rajzát mutatjuk be ujjalag olvasóinknak: azon jelenetet, midőn Stevens Thaddeus, kit a képviselőház Johnson elnök ellen vádlóul kiküldött, megérkezik a senatus palotájába.

Beteges, agg ember, kit a képviselőház e roppant fontosságú ügy vezetésével megbízott, de a roskatag testben ritka erélyes lélek lakik s az ősz haj alatt ifjú tűz. Küldetése nagyságának tudata erőt önt elagott tagjaiba, a mihez, mint mondják, hozzá járul az elnök iránti engesztelhetlen gyűlölete. Bár líbai használatól csaknem teljesen megfosztva, fáradhatlan tevékenységet fejt ki Stevens. Minden nap már jóval az ülés megnyitása előtt a senatusba megy. Egy káros székbe ültetve, két szolgáló hozza vállain s úgy viszik dolgozó szobájába. Mindig egy csoport kíváncsi lesi megérkeztét.

Stevens rendesen komor és bágyadt, de szemeinek villogó tüze, arcának kifejezése, fejének mozgékonyága csodálatos ellentétet képez az összerokadt bágyadt testtel, melyet már elhagyott az élet, s az ember csodálva néz ez aggastyánra, kinek vasakarata győzedelmeskedik a haldokló test gyöngeségén.

Francia halászkok.

Képpel a 114. lapon.

Az bizonyos, hogy a kedélyt, a lelket, a helyi viszonyok variálják. Az égalj van rá befolyással stb. A ki hegyek közt él a hol hideg is van, annak még a lelke is bunda alatt hallgat, és keblét mégis megveszi a hideg; megfagy benne a fogékonyság: — az ilyenek roppant unalmas emberek.

Nem valók egyébre, mint számárhajtás és favágásra.

A völgy, a róna, s általában a lapály lakói egészen mások. Nyílt keblük; bennök mindennek helyet adnak, mindennek van viszhangja.

S ezekhez tartoznak a juhászok, a betyárok és a halászkok.

Hogy a magyar mennyire excentricus faj, azt ez a három osztálya bizonyítja leginkább. A juhászokról nem beszélünk. Hanem az a különös, hogy míg más nemzet rabló rengetegeken, vadon erdők mélyén titokban lopnak, rabolnak, s ellenségei minden becsületes embernek, addig a magyar betyár kiáll az országutjára, neki száguld az alföldnek, a hol mindenki látja; nem rabol, csak akkor, ha rá van szorulva; a pénznél több neki a ló, és az emberek közt csak a vármegye kopóinak ellensége.

Nem hiába dicsőítik a népdalok a magyar betyárokat annyira. Az az egy van kárukra csak, hogy nem a középkorban élnek; — a középkorban pedig az volt a bajuk, hogy akkor egyedül csak a nagy urnak volt kizárólagos privilegiuma rablónak lenni. Most már pusztulnak. Nagy a rendvész a népelet költészete. — Panaszkodnak a halászkok is. Ellepi a folyókat a gőzhajó, — megfélemezi a szabályozás. A Tiszából vész a hal, a Balatonból a víz. Most már a betyárok csak fölakasztják magukat, ha már halászkok se lehetnek.

Mert egy genialis külföldi utazó a magyart úgy jellemezte, hogy a magyar paraszt mikor megszületik: — betyár. S csak aztán lesz az, a ki betyárnak meg nem marad, vagy juhászszá, vagy halászsza.

Milyen szép volna a magyar népek a folyó helyett egy tenger! egy átugorható vizszalag helyett egy végtelenség! Ábránd helyett egy heroikum.

Mi egy folyam halásznépe a tenger halásznépehez képest?!

Mi már a Balaton halászából is fél hőst csinálunk, a ki a tó viharjában kis esőnkával átuszik rajta. Elmerengünk Tihany ormáról, és fáj, hogy a tó másik partját meglátjuk, bár ködökben. — A tiszai halász beveti hálóját s azután a ráhajló füz lombjai alatt elnézi, hogy jó fel a nap, és hogy megy le a nap. A juhászok csillagászok. Igen, de a tenger lakói mellett eltörpülnek ép úgy, mint a tenger mellett eltörpül a pusztá. — A tenger lakói ösmérik a kassiopeiától kezdve a sarkcsillagig egytől egyig mindent. A tejutnak minden csöppjét elkeresztelték. A pusztán éjjel a szent János bogarak fénylenek, — a tenger színén a cápák. A pusztán a vihar behajt a vityillóba, a tengeren behajt a sirba. Az élet öntudata közelebb áll az ábrándhoz, a halálé közelebb áll a — heroikumhoz. Az emberek a helyi befolyás alatt fejlődnek. S itt törpül el a szárazföldi halász a tenger halászái mellett!

Minden tengeri halász egy-egy hős. Bemegy bárkájával a tenger mélyébe. Cselédje vele megy. Együtt élnek és együtt halnak.

A tengeri kalózok is a halászkokból eredtek. A régi görög halászkok kezdték el legelőször ezt a kettős foglalkozást, s horgaikat a halak helyett emberek hátába ütötték.

Most már a kalózokból lesznek a halászkok. Minden oda megy vissza, a honnan jött. A föld anya is —